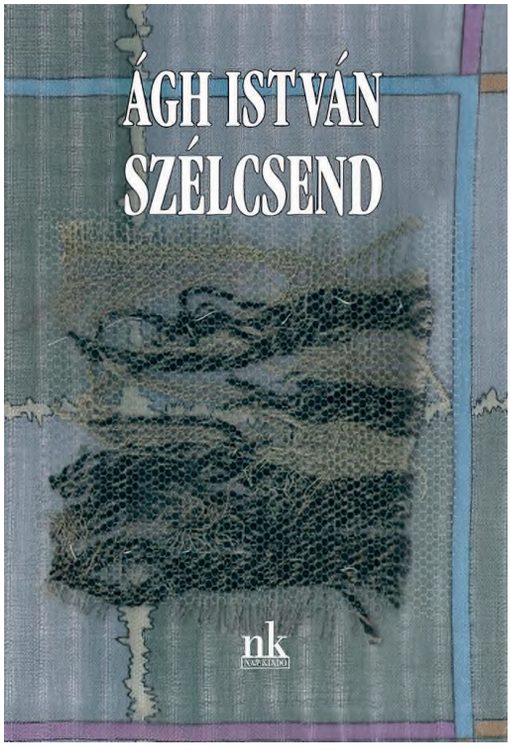

A viharok után

Szöveg: **Smid Róbert**

Az idén nyolcvanöt éves Ágh István új verseskötetének ugyanúgy központi témája az idő, azazhogy az egymásra torlódó, egymásban felbukkanó idősíkok, mint ahogy a múlt és a jövő kereszteződése meghatározta a *Mivé lettél-től* (1998) a *Hívás valahonnan-ig* (2011) valamennyi könyvét. A *Szélcsend* hat ciklusa az elmúlt húsz év e kötetszervező motívumát ezúttal az elmúlás és az elbúcsúzás felől közelíti meg, és bár jól azonosítható az egyes részek eltérő fókusza – így a *Miasszonyunk a máglyán* című ciklus a hétköznapi jelenetekből kiindulva *(Jelenet a villamoson, Kamaszok, Hölgy a villamoson),* a *Magyarok! Merre vagytok?* pedig a pályatársak búcsúztatásával (Pilinszky Jánostól Tornai Józsefen át Tandori Dezsőig) irányítja rá a figyelmet az elmúlásra –, vannak az egész köteten végigvonuló toposzok, amelyek egységbe szervezik a távozásról szóló beszédet. Ilyen például a természet állapotváltozása vagy az egyén és a közösség közötti kapcsolatok hol szorosabbra fűződése, hol fellazulása.

A *Szélcsend* nyitóegysége, a *Készülődés a távozásra* megadja az egész kötet alaphangulatát, és eszünkbe juttathatja Oravecz Imre *Távozó fáját,* hiszen Ághnál is főszerepet kap a megszólaló környezete (elsősorban a természet), valamint nála is előfordulnak számbavételezések, leltár- vagy jegyzőkönyvszerű versek: „Hosszú életemben hétszer / voltam halálos veszélyben, / szerencsére mind túléltem, // [...] és a *majdnem, mégis, éppen, / azon múlt* segítségével / mondom el, amit különben // átgondoltam részletenként, / hol, mikor és hogyan történt, / fölmértem minden körülményt” *(Isteni véletlenek).* Azonban a *Szélcsend* markánsan más utat választ a távozásról való beszédhez, mint tette azt a *Távozó fa:* utóbbinál ugyanis egy viszonylag szűk térben mániákusan ismételt cselekvésekkel próbálja saját távozó létét tartalommal megtölteni a beszélő – mely cselekvések mégis szüntelen az elmúlásra emlékeztetik –, a *Szélcsend* verseinek alanyát viszont a szemlélődés közben felidézett események egymásba fonódása (esküvőké és temetéseké, utazásoké és baleseteké, természeti történéseké és a család földművelő munkájára emlékezésé) döbbentik rá az elmúlásra. Ennek egy jellegzetes ághi motívuma, amikor a temető veszi át a családi ház helyét, a földben nyugvó ősök valaha volt élete ugyanis már a sírkertben dereng fel a megszólaló előtt *(Szelíd rémálom, Zokogások, Megrendítő).*

Az egész köteten átnyúló motívumok közül az egyik látens, kevésbé észrevehető az Ágh által kedvelt, ütemfelező („magyaros”), kereszt- vagy páros rímes versformához, illetve annak ritmusához és zeneiségéhez kötődik. Tarján Tamás irodalomtörténész e líra egyik jellegzetességeként ezt az „összhangzat és a széthangzás együtteseként” azonosította. Erre maguk a versek is utalnak, valahányszor a visszhangot tematizálják *(Túl a reményen),* vagy a saját hangot idegenként tüntetik fel *(Zokogások),* esetleg amikor a hagyomány hangjait hallja a megszólaló *(Nagyfeszültségű némaság).* Az egyén és a közösség viszonya is önreflexíven jelenik meg a kötetben, ami jó garancia arra, hogy a néhány kritikus által túlzottan alanyinak tartott Ágh-líra ne csupán a beszélő élményei, emlékei és benyomásai körül forogjon, ugyanakkor ne lengjen ki a képviseleti költészet felé sem. A személyes és a közösségi tragédia egymáson való átfonódása visszhangzik az olyan sorokban, mint hogy „ember embernek lett Trianonja” *(Útonálló)* vagy hogy „Hány nyugdíjazott iparos tűnt végül feledésbe, / s ritkán követte őket valamely fiatal utód” *(Megszűnt szabóság),* mely utóbbi az egyes mesterek halálával azonosítja teljes szakmák eltűnését a mindennapjainkból. A leglátványosabb a folyton visszatérő poétikai elemek közül pedig annak toposza, hogy a természet állapotváltozásai a megszólalóéval párhuzamba vannak állítva. A versek leginkább a test és a természeti jelenségek közötti kap-

Ágh István 1938-ban született Iszkázon. Nemzet Művésze, Kossuth- és József Attila-díjas költő, író, műfordító, a Hetek költői csoport tagja, Nagy László öccse. Pályáját könyvtárosként kezdte, majd szabadfoglalkozású író lett, eközben pedig volt a Munka folyóirat kulturális rovatvezetője, az Új Írás versrovatvezetője, a Magyar Nemzet irodalmi publicistája és a Hitel munkatársa. Az MMA Irodalmi Tagozatának tagja és a Digitális Irodalmi Akadémia alapító tagja. Főbb művei: Rézerdő (1968), Dani uraságnak (1984), Árokból jön a törpe (1997), Mivé lettél (1998), A megtalált időből (2005), Fénylő Parnasszus (2008), Hívás valahonnan (2011)

csolatot, illetve hasonlóságot emelik ki az idős test kapcsán: „könyörgő hangon sóhajt, / valami roppan közte, / csigaház vagy letört gally, / itt sípcsont is lehetne!” *(Farkasrét)*. Sőt olyan is előfordul, hogy a búcsúzás és az elmúlás révén teljesülhet be a kettő egysége, az elhunytak élettelen teste táplálja a talajt és a növényeket *(Körjárat a feltámadáshoz)*.

A *Szélcsend* Ágh István életművében az időről szóló kötetek között összegző szerepet kapott, benne az elmúlást megtapasztaló és a halál felé tartó beszélő számára a jövő és a múlt biztossága között a jelen hétköznapi eseményei tartogathatnak még valamennyi újdonságot. Ez pedig egy olyan átutazólírát eredményez (nem véletlenül gyakoriak a versekben a vonatok, villamosok és autók, valamint számos vershelyzet tulajdonképpen nem más, mint valahová látogatás [talán utoljára?]), amelyben az aktív cselekvés helyét a szemlélődés, a minden elmúltnak és (még) megmaradtnak a megtapasztalása uralja. A kötetet záró, *Őszvégi képletek* címet viselő szonettciklusból azonban nemcsak megnyugvás árad, hanem az egyes darabok absztrakt képzettársításaival búcsúzik a megszólaló azoktól a konkrét szituációktól, amelyeket a kötet többi verse addig megelevenített. ▮

Ágh István: Szélcsend. Nap Kiadó, 2020

Ágh István

Megszűnt szabóság

Úgy néztem a szabót, akár egy örök dolgot,
mint aki volt, s marad költözésem után is,
akár a ház, ahol a szűkös műhely kuporgott
az alagsorból nyíló ablakos ajtajával,
én meg fölötte laktam, jöttem, mentem előtte,
olyan biztosan ott volt, ahogy eljött a holnap,
s mire a két hét nyári szabadság befejeződött,
megtört az állandóság iránt érzett bizalmam.

Harminc év múlt el, mióta leereszkedtem hozzá,
a szűk lépcsőn a föntről lógó félkész ruhák közt,
úgy nézett Fischer úr, mintha először látna,
prüszkölt a vasalója, gőzölt a lucskos kelme,
talán igazíttattam a boltban vásárolt holmit,
aztán nadrágokat, s több rend öltönyt szabott rám,
a galambszürke, hollósötét és dohánybarna
ruhatár elég lesz számomra élethosszig.

Mikor a vasrács mögé kiszögelt hírt észrevettem,
akár a gyászjelentést, nem is gondoltam másra,
részvétemmel önzésemet rejtegettem,
magam sajnáltam szabóm elképzelt halálában,
hogy ki vállalja ruháim gondozását,
ha alakomra illő méretet nem találok,
haszna miatt volt fontos szűkszavú jelenléte,
elgyengül majd az érdek, s már csak hangja hiányzik.

Hány nyugdíjazott iparos tűnt végül feledésbe,
s ritkán követte őket valamely fiatal utód,
annyi mesterség tengődik kihalófélben,
udvarunk aljáról a suszter is elcsoszogott,
ruhám maradhat szutykos, gyűlnek a rossz rádiók,
szívműtött gázszerelőnk után vajon ki jön, ha jön,
s mi is a mennyei Mesterek uccájába emelkedünk
a kihűlt, vasalómeleg szabóműhely fölül.